

Megalakult a Szellemi Kulturális Örökség Magyar Nemzeti Bizottsága

2008. szeptember 17.

Hiller István oktatási és kulturális miniszter jelenlétében tartotta alakuló ülését a Szellemi Kulturális Örökség Magyar Nemzeti Bizottsága, amelynek elnöki posztját - a tárca vezetőjének felkérésére - Csák Ferenc, az OKM kultúráért felelős államtitkára tölti be. A bizottság az ülésen elsőként a Népművészet Mestere díj kitüntetettjeinek tudását és tevékenységét, valamint a mohácsi busójárást javasolta felvenni a szellemi kulturális örökség nemzeti jegyzékébe; az utóbbit "*Az emberiség szellemi kulturális örökségének reprezentatív listájára*" is.

Az UNESCO tagállamai 2003-ban nemzetközi egyezményt írtak alá, amely egységes szellemű útmutatóként és jogi keretként szolgál a világ számára a szellemi kulturális örökség védelméhez. A Magyar Országgyűlés 2006-ban egy törvény megalkotásával biztosított megfelelő háttérrel a szellemi örökségvédelem nemzeti rendszerének felépítéséhez, és e világméretű egyezményhez való aktív csatlakozáshoz.

A bizottság létrejötte fontos lépés annak a szervezeti háttérnek a kialakításában, amely a nemzeti szellemi kulturális örökségi lista létrehozására, folyamatos karbantartására, a szellemi kulturális örökség megőrzésével kapcsolatos állami feladatok koordinálására, lebonyolítására, az emberiség szellemi kulturális örökségének reprezentatív listájára való felterjesztés szakmai és adminisztratív megoldására alkalmas.

A bizottság legfontosabb feladata összeállítani a szellemi kulturális örökség nemzeti jegyzékét, valamint ajánlást tenni arra, hogy a kulturális kormányzat a nemzeti jegyzék mely elemeit jelölje *Az emberiség szellemi kulturális örökségének reprezentatív listájára*, illetve *A sürgős védelmet igénylő szellemi kulturális örökség listájára*.

A szakmai testület tevékenységével elősegíti, hogy az emberiség szellemi kulturális örökségének megőrzése Magyarországon széles körben elfogadott és elismert eszmévé váljék. Ennek érdekében nemzeti és regionális stratégiai és cselekvési programokat kezdeményez, valamint megfelelő együttműködési formákat keres a határon túl élő magyar közösségek társintézményeivel.

A szellemi kulturális örökségért felelős miniszter szakmai tanácsadó testületeként működő bizottságba a következő intézmények delegáltak tagokat:

1. Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium
2. Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztérium
3. Külügyminisztérium
4. Oktatási és Kulturális Minisztérium
5. Önkormányzati Minisztérium
6. Kulturális Örökségvédelmi Hivatal
7. Országos Széchényi Könyvtár
8. Hagyományok Háza
9. Magyar Művelődési Intézet
10. Magyar Tudományos Akadémia Néprajzi Kutatóintézete
11. Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézete

12. Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete
13. Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtudományi Intézete
14. Magyar UNESCO Bizottság Titkársága
15. Néprajzi Múzeum
16. Szabadtéri Néprajzi Múzeum, Szentendre
17. Debreceni Egyetem BTK Néprajzi Tanszék
18. ELTE BTK Néprajzi Intézet
19. Pécsi Egyetem BTK Néprajz - Kulturális Antropológia Tanszék
20. Szegedi Egyetem BTK Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszék
21. Önkormányzati szövetségek
22. Európai Folklor Központért Egyesület

A bizottság az alakuló ülésen elfogadta a nemzeti jegyzékbe és az említett listákra való felkerülés kritériumrendszerét, az elbírálás módját, illetve döntöttek konkrét jelölésekről is.

Ennek megfelelően a bizottság elsőként a Népművészet Mestere díj kitüntetettjeinek tudását és tevékenységét, valamint a mohácsi busójárást javasolta felvenni a szellemi kulturális örökség nemzeti jegyzékébe; az utóbbit *Az emberiség szellemi kulturális örökségének reprezentatív listájára* is.

Az indoklás szerint a Népművészet Mesterei saját közösségükön belül elismert, a környezetükre hatást gyakorló, mintaadó alkotó egyéniségek, akik jelentős hagyomány-átörökítő és értékmentő tevékenységet végeznek. A díjjal kitüntetett tehetséges népi alkotók a szellemi kulturális örökség különböző területeinek képviselői, a hagyomány hordozói, akik tevékenységük révén megfelelnek a Nemzeti Jegyzékre való jelölés kritériumainak.

A mohácsi busójárást Nemzeti Jegyzékre történő felvételét Mohács Város Önkormányzata kérte, a bizottság döntése alapján pedig megfelel a jelölés kritériumainak. Kitűnő példája a hagyományozódásnak, az identitás és a folytonosság megnyilvánulásainak, valamint a kulturális sokszínűség és az emberi kreativitás tiszteletben tartásának.

Háttérinformációk

A globalizáció és az európai integráció folyamatában a helyi közösségeknek, régióknak szembe kell nézniük azzal a kérdéssel, hogyan tudnak megmaradni, és hogyan tudják megőrizni az évszázadok alatt kialakult kulturális arculatukat. Ennek érdekében számba kell venniük mindazokat az értékeket, amelyeket a közösség valaha is teremtett saját maga és más emberi közösségek számára, s ezen örökségre építve megfelelő stratégiákat kell kidolgozniuk a fennmaradásra.

A modernizáció szükséges folyamata az új Európában nem mehet végbe a kultúra modernizációja nélkül, s ez nem történhet meg a helyi közösségek évszázadok alatt fölgyűlt élettapasztalata nélkül. A helyi kultúra emlékei felölelik a természeti és épített környezetet, a művészi alkotásokat, történeti műtárgyakat, régészeti leleteket, a szellemi kincsek dokumentumait és a hagyományos szellemi kultúra még élő megnyilatkozásait.

Védelemre szorul tehát a *szellemi kulturális örökség*, azaz minden olyan szokás, ábrázolás, kifejezés, tudás, készség - valamint a velük összefüggő eszköz, tárgy, műalkotás és kulturális

helyszín -, melyre közösségek, csoportok, esetenként egyének kulturális örökségként tekintenek. Ez a nemzedékről nemzedékre hagyományozódó örökség - melyet a közösségek, csoportok a környezetükre adott reakcióként a természettel és a történelmi létezés körülményeivel való kölcsönhatásban állandóan újratemetnek - azonosságtudatot és folytonosságérzést nyújt számukra, ily módon elősegíti a kulturális sokszínűség és az emberi kreativitás tiszteletét.

Az emberiség szellemi kulturális örökségének védelme, megőrzése az épített és természeti örökséghez hasonlóan megkerülhetetlen és halaszthatatlan feladat. Ez a világ kulturális sokszínűségének alapja, az emberi közösségek azonosságtudatának és kreativitásuk kiteljesedésének egyik fő forrása. A szellemi örökség jellegénél fogva sokkal jobban ki van téve az eltűnés veszélyének, mint más kulturális jelenségek. A globalizáció negatív hatásai, az uniformizáló törekvések, az anyagi források és a figyelem hiánya a világ sok régiójában csak gyorsítja az amúgy is visszafordíthatatlan változásokat.

Az örökség védelme ugyanakkor nem jelenti annak változatlan formában való, "rezervátumszerű" őrzését, hiszen a szellemi kulturális örökség életerejét éppen a folyamatos változás és megújulás jelenti. Nem az üres formák végtelen másolása, hanem az újraalkotás képességének megőrzése és az összegyűlt tudás kreatív felhasználása a cél.

Az UNESCO államai éppen ezért - hosszas előkészítő munka után - 2003-ban nemzetközi egyezményt írtak alá, amely egységes szellemű útmutatóként és jogi keretként szolgál a világ számára a szellemi kulturális örökség védelméhez. Az egyezmény célja:

- a szellemi kulturális örökség megőrzése;
- az érintett közösségek, csoportok és egyének szellemi kulturális öröksége tiszteletének biztosítása;
- a szellemi kulturális örökség és annak kölcsönös elismerése jelentőségének helyi, nemzeti és nemzetközi szinten való tudatosítása;
- a nemzetközi együttműködés és segítségnyújtás fejlesztése.

Az egyezmény a figyelem felkeltésével, a jó példák megismertetésével és az emberiség szellemi örökségének széleskörű bemutatásával igyekszik erősíteni azokat a pozitív törekvéseket, amelyek e területen szerte a világban tapasztalhatók. Eddig majdnem 100 ország csatlakozott az egyezményhez, amely mellett az Európai Unió kulturális miniszterei 2006-ban külön konvencióban foglaltak állást.

A Magyar Országgyűlés a 2006. évi XXXVIII. törvény megalkotásával biztosított megfelelő háttérrel a szellemi örökségvédelem nemzeti rendszerének felépítéséhez, és e világméretű egyezményhez való aktív csatlakozáshoz.